

שולחן-ערוך

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

זמן אמירת הפסוק לשמו בשמו"ע

הת' שלום דובער אטאל
שליח בישיבה

בספר המנהגים חב"ד עמ' 12 כותב במנהגי שמו"ע, וז"ל: "נוהגים לומר בסיום שמו"ע - קודם יהיו לרצון השני - הפסוק של שמו. כמה מהחסידים נוהגים לומר בסיום דשמו"ע גם הפסוק של שם האדמו"ר", ע"כ.

ויש להעיר, מאג"ק חלק י"ח עמ' יח וזלה"ק: "כמה מהחסידים נהגו לומר לפני יהי רצון הפסוק השייך לשמם וכן הפסוק השייך לשם כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע".

אשר בספר המנהגים כותב שצ"ל הפסוק קודם יהיו לרצון השני, משא"כ באג"ק שכותב שאומרים אותו לפני "יהי רצון", שהוא אחרי היותו לרצון השני.

ושאלתי בעצמי מהרי"ל גרונר (עורך ספר המנהגים), ואמר לי שהוא טעות באג"ק, ושצ"ל הפסוק לפני יהי רצון השני, ככתוב בספר המנהגים.

מקום הנחת התפילין

הת' יהושע דן אלפסי
תלמיד בישיבה

איתא בשוע"ר¹, וז"ל: "מקום הנחת תפילין של יד ביד שמאלו כו' צריך להניחה בגובה הבשר שבפרק הזרוע שבין המרפק כו' להכתף, וזה המקום נקרא קיבורת", עכ"ל.

[אזה"ח 1234567]

והנה לכאורה צ"ע כיצד אפשר להניח תפילין שהוא "חפצא דקדושה" וכו' על מקום זה דהרי הוא מקום המכוסה, וא"כ ישנן בעיות דצניעות. ועוד, דבפשטות: (1) רוח רעה שורה שם. (2) אי"ז מקום נקיון.

דהנה במקום אחר² כתב אדה"ז וזלה"ק: "אלו דברים שהם צריכים נטילה במים דווקא ולא כו', והחולץ³ מנעליו בידיו כו' והנוגע בגופו" עכלה"ק. דמשמע דצריך נט"י בנוגע בגופו ונוגע במנעליו.

והנה, בהלכות נשיאת כפים⁴ כתב אדה"ז וז"ל: "כשירדין מן הדוכן לא יחזירו כו' ואחר שירדו יזהרו שלא יגעו במנעליהם המטונפים ואם נגעו

(1) סימן כ"ז סעיפים א' - ב'.

(2) הלכות נטילת ידיים סימן ד' סעיף י"ח.

(3) ילי"ע מהו הדיוק "החולץ" דהרי לפי סימן קכ"ה משמע דכל נוגע במנעליו צריך נטילה, וצ"ע. ואכ"מ.

(4) סימן קכ"ח סעיף כ"ז.

יטלו ידיהם לתפלה כשיתפללו אח"כ אף אם אינם מטונפים צריכים ליטול ידיהם אם נגעו בהן מפני סכנת רוח רעה כמ"ש בסימן ד"ו.⁵

והנה מדויק לשונו "מפני סכנת רוח רעה כמ"ש בסימן י"ד", משמע⁵ דטעם הדבר דצריך נט"י בדברים המבוארים בסימן ד' (שבמהדו"ק) הוא משום רוח רעה השורה שם, וא"כ זהו הטעם גם לנט"י בנוגע בגופו. ולפי"ז הרי קיבורת שהוא מכוסה בד"כ – רוח רעה שורה שם, ואיך מתאים להניח תפילין שם.

והנה אולי אפשר ליישב לגבי צניעות, עפ"י מה דאיתא ביו"ד הל' מילה⁶, וז"ל המחבר: "אין צריך לכסות ערוות הקטן בשעת הברכה", עכ"ל.

והר"ן⁷ כתב וז"ל: ואפי' למ"ד באו"ח סי' ע"ה דאסור לקרות ק"ש כנגד ערוות קטן כו' דבעינן "והיה מחניך קדוש" ואין בו. כיון דלתקוני קאתי קרינן ביה שפיר והיה מחניך קדוש ואינו אותה שעה משום ולא יראה בכך ערוות דבר" כו' עכ"ל.

וביאור דבריו, דכיון שדרך המצוה של ברי"מ הוא באופן הזה דווקא, הנה אין בזה משום "ולא יראה בכך ערוות דבר".

(5) וראה בספר "קצות השולחן" סימן ב' סעיף י"א שכתב: אלו דברים שהן צריכין נט"י.

(6) סי' רס"ה סעי' ח'.

(7) בס"ס י"ח.

ולפי"ז יש ליישב בנדו"ד גבי צניעות דכיון שלתקוני התפילין צריך
מקום זה, אין בזה משום ולא יראה בכך כו', משום בעיית צניעות דזהו דרך
המצווה. ¹²³⁴⁵⁶⁷

והנה גבי נקיון יש ליישב דבמקום שיש מלמולי זיעה או ^{אוצר החכמה} טיגוף אחר
שייך הבעיה דנקיון אולם פה המקום הוא מקום פתוח קצת, ולכן אין בעיה
של נקיון, וכן מצינו שכתב בפסקי הסידור גבי נט"י שבמקום שרגיל להיות
מכוסה "לעולם" צריך נט"י, משא"כ הכא אי"ז רגיל להיות מכוסה לעולם.
וכן גבי צניעות ג"כ י"ל על זה הדרך.

אמנם גבי רוח רעה הרי מפורש בהלכות נ"כ ד"אף אם אינם מטונפים"
צריכים נט"י ואם אמרנו שזהו הטעם לדברים המבוארים בסעיף ד', הנה
בעיה זה אינו מסתלק. וי"ל דגבי נוגע בגופו שלא תמיד מכוסה, כשאינו
מטונף אין הבעיה דרוח רעה וכנ"ל מהסידור.

תפילה ביחיד ותפילה במנין

הת' מנחם מענדל מאיר אסולין
שליח בישיבה

בספר "עשה לך רב" להרה"ג חיים דוד הלוי שיחי' חלק ח', במדור
התשובות הקצרות דן בתשובה ט"ו אם מותר להתפלל ביחידות כשרואה
שתפילה בציבור (במקום ציבורי) מפריעה לו להתבונן בתפילתו.

ומסיק שם ביסוד דברי המחבר בהלכות תפילה שדוקא בשעת אונס
פטור מלהתפלל במנין, ושמוזה משמע שאם יכול להתפלל במנין בכל
מקרה אחר - חייב בדבר. ומציע לו שם שהפטרון היחיד הוא שיביא מנין
אנשים לביתו להתפלל בצינעה, יעוי"ש בארוכה.

וראיתי להעיר בזה ביסוד מה שכתב הרבי במכתב מיום י"ט סיון ה'תשט"ו (אג"ק י"א עמ' קעו) וזלה"ק: "ובשאלתו שע"י שהורגל להאריך בתפילתו אינו שומע קדושה מהש"ץ. ושואל אם ינהג במנהגו זה, או שיקצר בתפילתו כדי לשמוע קדושה.

"הנה מובן - ע"פ היסוד אשר הכוונה היא העיקר בתפילה, עד שישנה גם כוונה כללית כזו שבלעדה התפילה בטילה - שאין לקצר בהתבוננות בתפילה ובהאריכות בה, אפילו בשביל לשמוע קדושה, והוא ג"כ מובן מפסק הצמח צדק בשו"ת שלו - נדפסה בשער המילואים סימן י"א - עיי"ש ובספרים שמזכיר". עכלה"ק.

ולכאורה, מזה אפשר ללמוד ב"מה הצד", שלמי שתפילה בציבור מפריעה לו להתכוון בכוונה הנחוצה וחייבת בתפילה, ועד כדי כך שאינו יכול לשמוע קדושה (ולא רק לענות, אלא גם שאינו יכול לשמוע), מ"מ, נחיצות הכוונה בתפילה גוברת על חשיבות התפילה בציבור.

ואם הכוונה שעליו מדבר השואל בתשובה הנ"ל היא הכוונה הנחוצה בתפילה, יוצא שיכול להתפלל בביתו, אם זהו האופן היחיד לאפשר לו להתפלל בכוונה הנחוצה.

ולהעיר ממענה הרבי שהתפרסם ב"תשורה" שיצאה-לאור בכינוס תורה דב' דחוה"מ פסח ה'תשנ"ו - פריז, ששם מביאים תשובה מהרבי לבן אדם שכתב לרבי שאינו מצליח להתפלל בכוונה בציבור, ושואל אם יכול

(1) ראה רמב"ם הל' תפילה פ"ד הי"ז. שו"ע לאדה"ז סצ"ח סוס"ב. קו"א בתניא (קנד, ב). חידושי ר"ח הלוי להרמב"ם [על הרמב"ם] שם.

להתפלל בביתו, ומענה הרבי הי' שיתפלל לפעמים בביתו ולפעמים בציבור, לקבל שני המעלות, תפילה בכונה ותפילה במנין.

ולכ' שם הכוונה שעליו דיבר השואל לא היתה אותה הכוונה הנחוצה, שהרי ללא אותה הכוונה לא יוצאים ידי חובת תפילה², ופשוט שחייבים לקיים מצות תפילה לפני מצוות (והידור) תפילה בזמנה.

אלא, שלכאורה, הכוונה שדובר שם היתה הכוונה בתפילה בכלל, ולא דוקא הכוונה הנחוצה, ושלכן הרבי ענה לו שמוזמן לזמן עליו להתפלל במנין ג"כ.

ואשר מזה לכ' יוצא שגם לגבי כוונה בתפילה בכלל, ישנה לה חשיבות מיוחדת לעומת תפילה בציבור, ועכ"פ שוים הם.

ועכ"פ, אפי' אם א"א ללמוד ממענה פרטי מהרבי, ובפרט שצריך לעיין בנסיבות השאילה, מ"מ, מהמכתב שהבאנו לעיל משמע ג"כ כנ"ל, שהרי במכתב שם מזכיר הרבי "הנה מובן - ע"פ היסוד אשר הכוונה היא העיקר בתפילה, עד שישנה גם כוונה כללית כזו שבלעדה התפילה בטילה³ - שאין לקצר בהתבוננות בתפילה ובהאריכות בה, אפילו בשביל לשמוע קדושה", שמזה שהרבי אומר "ועד שישנה גם כוונה כללית", משמע שמדבר גם מהכוונה בתפילה בכלל (לא הכוונה שבלעד' התפילה איננה תפילה), יש לזה חשיבות מיוחדת לעומת התפילה בציבור.

(2) ועיין בחידושי הגר"ח הנ"ל שמפרש דברי הרמב"ם הנ"ל שבחסרון הכוונה שעומד לפני ה' ה"ה כאילו דלג מלות אלו", ועיין באג"ק מיום י"ג ניסן ה'תשי"ד.

(3) ראה רמב"ם הל' תפילה פ"ד הי"ז. שו"ע לאדה"ז סצ"ח סוס"ב. קו"א בתניא (קנד. ב). חידושי ר"ח הלוי להרמב"ם [על הרמב"ם] שם.

אלא, שבמכתב הנ"ל, או"ל שהרבי לא התכוון לזה שיתפלל ביחידות, אמנם קשה לומר כן ממשמעות הלשון "לשמוע קדושה", שמוזה משמע שגם לשמוע לא הי' יכול, ועפ"ז לכ' יותר נוטה שתמיד כוונה בתפילה יותר חשובה מתפילה בציבור.

[ומה שבמענה הנ"ל הרבי אמר להתפלל במנין ג"כ, הרי כנ"ל בפנים יש לעיין בנסיבות שאילת השואל, ועכ"פ, אין לנו אלא דברי הרבי באגרות הקודש.]

ועדיין צ"ע בכ"ז, ואשמח לקבל הערות והארות בזה.

כתב המלך על בני מדינתו

הת' מנחם מענדל הרשקוביץ
תלמיד בישיבה

בשו"ע אדה"ז או"ח הל' ק"ש סי' ס"א סעיף א' כותב: "לכתחילה צריך להיזהר ולקרות כל הג' פרשיות של ק"ש בכוונה באימה וביראה ברתת ובזיעה כדרך שבני המדינה קורין דיוטגמא שמשגר להם המלך דהיינו כתב המלך על בני מדינתו".

והנה בלקו"ש חלק כ"ה עמ' 71 מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח ההלכה הזאת, ובהערה 16 (על המילים "כתב המלך על בני מדינתו") שם: "צ"ל אל?", כלומר שאולי צ"ל "כתב המלך אל בני מדינתו".

ולכאוי' צריך להבין מדוע לא ניתן לגרוס בפשטות "על" כפי שכתוב בשו"ע, שהוא גזירות של המלך על בני המדינה. ולהיפך, משמע יותר לומר על מאשר לומר אל, כי אם הכוונה אל, א"כ מה מפרש כאן אדה"ז –